

ESKİŞEHİR İL İNSAN HAKLARI İSTİŞARE TOPLANTISI SONUÇ BİLDİRİSİ

Kurumumuz, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) Kanunu'nun "İstişare komisyonu ve istişare toplantıları" başlıklı 22'nci maddesinde yer alan "Kurum, insan hakları sorunlarını tartışmak ve insan hakları konularında bilgi ve görüş alışverişinde bulunmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, sendikalar, sosyal ve mesleki kuruluşlar, yükseköğretim kurumları, basın ve yayın kuruluşları, araştırmacılar ve ilgili diğer kişi, kurum ve kuruluşların katılımıyla merkezde ve illerde istişare toplantıları gerçekleştirir." hükmü kapsamında istişare toplantıları gerçekleştirmekle görevlendirilmiştir. Bu kapsamda 30 Ocak 2023 tarihinde Kurumumuz tarafından, Eskişehir ilinde Kanun'da bahsi geçen paydaşlarla istişare toplantısı gerçekleştirilmiştir.

İnsan hakları sorunlarının tartışılması ve insan hakları konularında bilgi ve görüş alışverişinde bulunulması amacıyla düzenlenen toplantıda:

- İnsan haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuatın oldukça ileri düzeyde olduğunun söylenebileceği, ancak mevzuatı uygulamada sorunlarla karşılaşıldığı,
- Kamu personeli istihdamı gerçekleştirilirken, yazılı sınavlardan oldukça yüksek puan alan kişilerin mülakatlarda elendiği, bu durumun ilgili kişiler yönünden önemli bir insan hakkı ihlali olarak değerlendirilebileceği,
- Kamu kurumlarının yönetici pozisyonlarında kadın temsiline çok az olduğu, il ve ilçe insan hakları kurullarından başlayarak kadın temsiline artırılması için çalışmalar yapılması gerektiği,
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi tarafından Medeni Kanun'un kadının soyadına ilişkin hükmünün, eşitlik ilkesini bozucu bir niteliğe sahip olduğuna yönelik kararlar verilmiş olsa da ilgili hükümde bir değişikliğe gidilmediği,
- Ülke çapında erken yaşta evlendirilen çok sayıda kız çocuğu bulunduğu, bu çocukların ilerleyen süreçlerde eşleri tarafından şiddete uğradığı ve bu şekilde kadına karşı şiddet mağduru haline getirildiği, şiddet gören kadınların ise gerekli yerlere başvuru yapmalarına rağmen yeterince korunamadığı,
- Tek ebeveyn olan kişilerin karşı karşıya kaldığı hak ihlallerinin görünür olmadığı, yalnız başlarına hem çalışmak hem de çocukları ile ilgilenmek durumunda olmaları sebebiyle sorunlarla karşılaşabildikleri, sorunlarının çözümü noktasında üretilen bir politikanın bulunmadığı, ilgili kamu otoriteleri tarafından politika geliştirilmesi ve çalışmalar yürütülmesine ihtiyaç duyulduğu,
- Tek ebeveynlerin görev yerlerinin evlerine uzak olmasının da, çocukların bakımı açısından sorun teşkil edebileceği, bu nedenle görev yerlerinin, talebe bağlı olarak belirlenmesinin faydalı olacağı,
- Yakın zamanda yapılmış bir araştırma ile Türkiye'de 866.000 kız çocuğunun eğitime erişemediğine ilişkin bir veri ortaya çıktığı, pandemi dönemi ve pandeminin ortaya çıkardığı ekonomik zorluklarla birlikte bu hakka erişimin ciddi anlamda zorlaştığı, anayasal bir hak olan eğitim hakkına tüm çocukların erişebilmesi adına, toplumsal farkındalık çalışması yapılması ve TİHEK tarafından bu sorunun gündeme getirilmesinin gerektiği,

- Mevsimlik tarım işçisi ailelerin çocuklarının eğitim hakkında faydalanma noktasında sorunlar yaşayabildiği, söz konusu sorunların tespit edilmesi için çalışmalar yürütülmesine ve belirlenen sorunların çözümü için gerekli adımların atılmasına ihtiyaç duyulduğu,
- Pedagojik formasyon uygulaması ile eğitim fakültesinden mezun olmayan kişilerin öğretmen olmasına imkan tanındığı, bu durumun ise öğretmenlik mesleğinin değerini düşürücü bir nitelik taşıdığı, aynı şekilde söz konusu uygulama sonucu nitelikli şekilde eğitim hizmeti sunulmasının güçleştiği ve bu sebeple öğrencilerin eğitim hakkında yararlanmasının olumsuz biçimde etkilendiği,
- Kırsal bölgelerde yaşayan kadın ve çocukların şehirdeki akranları ile kıyaslandığında, eğitim hakkı başta olmak üzere birçok hizmete erişimde sıkıntı yaşayabildiği, eğitim hakkına ulaşabilmeleri halinde ise dersane ve kurs gibi eğitime destek niteliğindeki hizmetlerden yararlanamadığı, ilerleyen süreçte söz konusu çocukların ülke genelinde yapılan sınavlarda almış oldukları sonuçlarla, eğitim seviyelerinin yeterli düzeyde olmadığına ortaya çıktığı, bu durumun ilgili çocuklar bakımından önemli bir dezavantaj oluşturduğu,
- Kırsal bölgelerdeki vatandaşların sosyal, sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılma imkânının bulunmadığı, bu nedenle kırsal bölgelerde yaşayan kişilerin, özellikle de kadınlar ve çocuklar gibi dezavantajlı grupların, haklara eşit şekilde erişimlerinin sağlanması gerektiği,
- Sağlık hakkına erişimde engelli bireylerin pek çok sorunla karşılaştığı, örneğin sedyeler, radyoloji cihazları gibi teknik tesisatın özellikle ortopedik engelli bireylerin erişimine uygun olmadığı,
- Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme ile engelli tanımının yapılmış olduğu, ancak ülkemizde bu tanım esas alınmayarak, tıbbi bakış açısı ile hazırlanan sağlık raporları vasıtasıyla engelli kişilerin belirlendiği, bu kapsamda engelli olarak nitelendirilmemesi gereken kişilere de (65 yaş üstü kişiler veya şeker hastalığı bulunan bireyler vb.) engelli raporu verildiği, bu durumun, sözleşme tanımı kapsamına giren engelli bireyleri zor durumda bırakabildiği ve engellilere sağlanan imkânlarla erişim noktasında adaletsizliğe yol açtığı,
- Engelsiz bireyler için kadın erkek tualeti ayrıyken, engelliler söz konusu olduğunda pek çok alanda bir ayırım yapılmadığı,
- Tüm kademelerdeki eğitim kurumlarının engellilerin erişimine uygun olmasının, eğitimde fırsat eşitliği bakımından oldukça önem taşıdığı, ancak eğitim kurumlarının önemli bir kısmında erişilebilirlik sorunlarının var olduğu ve bu kurumların denetlenmediği, eğitim hakkına tam ve etkin şekilde erişimin mümkün kılınması için, eğitim kurumlarının erişilebilirliğinin denetlenmesi gerektiği,
- Anadolu Üniversitesinde çeşitli fiziki erişilebilirlik sorunları ile karşılaştığı ve var olan rampaların ortopedik engellilerin erişimine uygun olmadığı, üniversitenin ortak alanlarının engelli bireylere uygun hale getirilmesi için konuya dikkat çekilmesinin ve Rektörlüğe gerekli bilgilendirmelerin yapılmasının faydalı olacağı,
- Eskişehir Tepebaşı Bölgesinde yer alan Atatürk Ortaokulu üç katlı olmasına rağmen okulda asansör bulunmadığı, bu nedenle ortopedik engelli bireylerin bu okula erişemediği, aynı zamanda özellikle seçim döneminde kişilerin üst katlara çıkıp oy kullanamadığı,

- Eskişehir’de yaklaşık 40.000 engelli vatandaşın ikamet etmekte olduğu, ancak Eskişehir’in tam anlamıyla erişilebilir bir şehir olmadığı, çevre yolunun şehrin içinden geçtiği, şehirdeki üst geçitlerin hiçbirinde rampa ve asansör bulunmadığı, var olan engelli rampaları önüne park eden araçlar nedeniyle engelli bireylerin bağımsız şekilde hareket edebilmesinin imkânsız hale geldiği, konuya ilişkin olarak ilgili kurumlara yapılan idari başvurulardan da bir sonuç alınamadığı,
- 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’un toplu taşıma araçları, kamu kurumları ve halka açık tüm tesisler ile ilgili olarak, erişilebilirliğin sağlanması yükümlülüğünü öngören maddelerinin uygulanmadığı, konuyla ilgili olarak kamu kurumlarına tanınan sürenin, çeşitli kanun ve düzenlemelerle sürekli uzatılmakta olduğu,
- Son dönemde şehirde artan nüfusla birlikte güvenliğin sağlanmasına ilişkin ihtiyacın arttığı, bu durumdan engelliler, kadınlar, çocuklar gibi dezavantajlı grupların daha fazla mağdur olduğu,
- Engelsiz yaşam, etik ve kadın- erkek eşitliği konularını içeren eğitimlerin e-Devlet Kapısı üzerinden tüm kamu çalışanları ve öğrencilere sunulması yoluyla toplumda insan hakları bilincinin yerleşmesinin sağlanabileceği,
- İnsan hakları eğitiminin halk eğitim merkezleri aracılığıyla da verilebileceği, bu şekilde yereldeki insanlara daha hızlı ulaşılabileceği,
- 65 yaşını dolduran emekli öğretmenlerin halk eğitim merkezlerinde çalışmadığı, bu merkezlerde alanında uzman emekli öğretmenlerin çalışmasına izin verilmesi ve TIHEK tarafından konuyla ilgili çalışmaların yürütülmesi gerektiği,
- Tek başına yaşayan yaşlı vatandaşlar için yemek yardımı yapılmasına ihtiyaç duyulduğu, ancak çeşitli bölgelerdeki muhtarlar tarafından bu ihtiyacı karşılayabilmek için Kaymakamlığa başvuru yapıldığında bazı nedenlerle başvuruların olumsuz sonuçlandığı, bu kapsamda yaşlı ve yalnız yaşayan vatandaşların tespit edilmesi ve yemek başta olmak üzere ihtiyaç duydukları hususlarda destek sunulmasının önem taşıdığı,
- Haklardan eşit bir şekilde yararlanma noktasında gaziler arasında farklılıklar olabildiği, bu alanda çalışmalar yapılmasına ihtiyaç olduğu,
- Kamu kurumlarında aynı işi yapmalarına rağmen farklı isimler altında istihdam edilen kişilerin farklı ücretler almakta olduğu, aynı işi yapan kişilere bu şekilde farklı ücretler ödenmesinin, eşitlik ilkesine aykırı ve insan haklarını ihlal eden bir uygulama olarak nitelendirilebileceği, söz konusu sorunun ortadan kaldırılabilmesi adına üretilecek politikalara gerek duyulduğu,
- Kimi okul öncesi öğretmenlerinin, mola vermeden, 300 dakika aralıksız çalışmak zorunda kaldıkları halde 240 dakika üzerinden ücret aldıkları, molalar için kendilerine yardımcı personel verilmediği ve aynı işi yapıp aynı maaşı alan diğer öğretmenlerden daha çok ve zor koşullarda çalıştıkları,
- YÖK onaylı öğretim üyeliği kadroları için çeşitli üniversitelerde farklı atama kriterleri uygulandığı, bu uygulamaların ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesine aykırı olduğu,
- İl ve İlçe İnsan Hakları Kurul üyelerinin, kurulların görevleri ve bu görevlerin icrası için ne tür faaliyetler gerçekleştirilebileceği hususunda yeterli bilgiye sahip olmadığı, bu nedenle kurul üyelerine faaliyet önerilerinde bulunulmasının ve kurulların işlevi ve görevleri ile ilgili eğitim verilmesinin faydalı olacağı,

- İl ve İlçe İnsan Hakları Kurul üyelerinin, alıkonulma merkezi ziyaretlerinde nasıl bir yol izlemeleri gerektiği hususunda yeterince bilgi sahibi olmadığı, cezaevi ziyaretlerinde mahpuslarla görüşme noktasında sorunlarla karşılaştığı ve her zaman mahpuslarla görüşme imkanının kendilerine sağlanmadığı, ilgili sorunların çözümü adına çalışmalar yürütülmesi gereksiniminin söz konusu olduğu,
- İl ve İlçe İnsan Hakları Kurullarına tahsis edilmiş bir bütçenin bulunmadığı, böyle bir durumda da insan haklarına yönelik faaliyet gösterebilmelerinin mümkün olmadığı,
- Eskişehir’de bazı kültürel ve sanatsal etkinliklerin Valilik tarafından yasaklanabildiği, ilgili yasaklama kararlarına ilişkin olarak makul bir gerekçenin de ileri sürülmediği, söz konusu kararlara karşı yargı yoluna başvurulduğu halde olumlu sonuç alınamadığı,
- Sivil toplum kuruluşlarının, kamu kurumlarını harekete geçirmek noktasında yeterli çalışmayı yürütemediği ve kamu kurumları ile işbirliği konusunu zaman zaman göz ardı edebildiği,
- Toplumda ekonomik eşitsizliklerin bulunduğu, tüm bu eşitsizliklerin aynı zamanda liyakat sorununu ortaya çıkardığı, pandeminin bu eşitsizlikleri daha da derinleştirdiği, tüm bu sorunlarla mücadele edebilmek için fırsat eşitliğini ve adil bir toplum düzenini temin etmenin oldukça önem taşıdığı ve liyakat sorununun acilen çözülmesi gerektiği,
- Pandeminin meydana getirdiği koşulların ekonomik, sosyal ve kültürel haklara erişimi önemli oranda güçleştirdiği, özellikle yeterli yaşam standardına sahip olma ve barınma hakkına ilişkin sorunlarla karşılaştığı, bu bağlamda konut kiralamanın veya bir konuta sahip olmanın çok zor hale geldiği, pandeminin ortaya çıkarmış olduğu bu gibi olumsuz sonuçların ortadan kaldırılması adına çalışmalar yürütülmesi ihtiyacının söz konusu olduğu,
- Ulusal mevzuat uyarınca kıyıların halkın erişimine açık olduğu, ancak kimi yerlerde kıyıların birtakım firmalar tarafından işgal edildiği ve kıyılardan faydalanmaları karşılığında halktan ücret talep edildiği,
- Eskişehir şehir hastanesinde çalışmakta olan pek çok doktor ve sağlık çalışanının, vatandaşlara karşı insan onuruna aykırı muamelede bulunduğu, özel hastaneler ile devlet hastaneleri çalışanlarının insanlara davranışlarının oldukça farklılık gösterdiği, bu durumun ortadan kaldırılması için, insan hakları çerçevesinde gerekli denetimlerin habersiz bir şekilde yapılmasına ihtiyaç olduğu,
- Her aile hekiminin belirli sayıda hastayla ilgilenmesi sistemine benzer bir sistemin, eczacılar için de getirilmesinin faydalı olacağı, bu şekilde özellikle mesleğe yeni başlayan genç eczacıların iş fırsatlarına kavuşmasına ve etkin şekilde çalışmasına imkân tanınabileceği gibi öz güven kazanmalarının da desteklenebileceği,
- 2010 yılında 5982 sayılı Kanun ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 53. maddesinde yapılan değişiklikle ayrımcılık doğurabilecek bir hükmün eklendiği, ilgili hüküm uyarınca yalnızca memur sendikalarına toplu sözleşme yapma hakkının verildiği, bu durumun işçi emeklisi ve Bağkur emeklisi kişiler bakımından dezavantajlı bir durumu ortaya çıkardığı,

► *İşçi statüsünde çalışan kişilerin genel sağlık sigortasından yararlanmak üzere yıllarca sağlık primi ödediği, ancak 5510 sayılı Kanun'un 68. maddesi ile muayene katkı payı uygulamasının getirildiği, söz konusu uygulama ile sağlık primi ödeyen kişiler ile sosyal güvencesi olmayan kişilere yönelik aynı muamelenin öngörüldüğü ve bu durumun da eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğu, hususları gündeme gelmiştir.*

Kurumumuz tarafından anılan toplantıda dile getirilen görüşler ve talepler bundan sonraki gerçekleştirilecek faaliyetlerde dikkate alınacak; ayrıca konuya ilişkin icrai kurumlara da gerekli bilgilendirmeler yapılacaktır ve belirli aralıklarla takipleri sağlanacaktır.

30.01.2023